

4. Гришанова Н. 29 грудня для України припинила дію Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах. *Liga Zakon*. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/224610_29-grudnya-dlya-ukrani-pripinila-dyu-konventsya-pro-pravovu-dopomogu--pravov-vdnosini-u-tsivlnikh-smeynikh-ta-krimnalnikh-spravakh#:~:text=.

Олександр НЕКЛЕСА

викладач кафедри

кримінального процесу

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року внаслідок повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України Указом Президента № 64/2022 було запроваджено режим воєнного стану по всій країні. У цих умовах ефективність здійснення кримінального провадження значною мірою залежить від якості кримінально-процесуальних норм, які регулюють відповідні процедури.

У зв'язку з цим особливої актуальності набуває аналіз змін у кримінальному процесуальному законодавстві, зокрема щодо правового порядку проведення слідчих (розшукових) дій під час дії воєнного стану.

Воєнний стан суттєво змінює правову картину в країні, впливаючи не лише на загальну систему управління, але й на окремі процеси, зокрема кримінальне провадження. У такій ситуації держава стикається з необхідністю забезпечення правопорядку в умовах постійної загрози, збереження балансу між правами людини та потребами національної безпеки. Це неминуче призводить до адаптації кримінального процесуального законодавства до реалій війни.

Однією з ключових особливостей є зміна підходів до строків досудового розслідування. У мирний час процесуальні строки виступають гарантією прав людини, але в умовах війни вони можуть бути подовжені або призупинені, що обумовлюється складністю збору доказів, відсутністю доступу до певних територій або неможливістю залучення учасників процесу [1]. Законодавство передбачає гнучкість у таких питаннях, але водночас вимагає дотримання розумного балансу, щоб не допустити порушення основоположних прав.

Особливу увагу в умовах воєнного стану приділяють безпеці учасників кримінального провадження. Свідки, потерпілі, слідчі та судді часто перебувають у зоні бойових дій, що створює додаткові ризики. Тому закон дозволяє проводити окремі процесуальні дії дистанційно, у форматі

відеоконференцій, або відкладати їх проведення до стабілізації ситуації. У деяких випадках застосовується особливий порядок повідомлення про підозру, вручення процесуальних документів, а також забезпечення участі захисника.

Ще однією важливою рисою є залучення військових адміністрацій та спеціалізованих органів до процесуальних процедур, що вимагає тісної взаємодії між правоохоронними органами, Збройними силами та місцевими органами влади. Наприклад, у разі вчинення злочинів військовими особами процес може відбуватися з урахуванням норм військового законодавства, що вимагає від слідчих та прокурорів додаткової обізнаності в цих питаннях.

У воєнний час також зростає кількість злочинів, пов'язаних з державною зрадою, колабораціонізмом, диверсіями та незаконним обігом зброї [2, с. 341]. Це зумовлює необхідність пріоритетного розслідування таких проваджень, мобілізації ресурсів та перегляду внутрішніх процедур організації роботи правоохоронців. Часто в умовах війни доводиться діяти швидко, приймати рішення в нестабільному середовищі, що створює ризик формального підходу до дотримання процесуальних норм.

Водночас навіть в умовах воєнного стану кримінальний процес повинен залишатися інструментом забезпечення справедливості [3]. Саме тому важливо забезпечувати ефективний нагляд за дотриманням законності, не допустити свавільного застосування сили, затримань або обмеження прав без належного процесуального оформлення. Роль прокурора та суду в таких умовах стає ще більш відповідальною.

Підсумовуючи, можна зазначити, що воєнний стан не скасовує основ кримінального процесу, але вимагає їх гнучкого застосування з урахуванням особливостей часу. Законодавство має забезпечити умови для ефективного правосуддя, водночас не допустивши зловживань. Саме в умовах війни перевіряється здатність держави діяти в межах права, навіть у найскладніших обставинах.

1. Гловюк І., Дроздов О., Тетерятник Г., Фоміна Т., Рогальська В., Завтур В. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар Розділу IX-1 Кримінального процесуального кодексу України. Вид. 2-е. Електронне видання. Дніпро-Львів-Одеса-Харків, 2022. Станом на 03 травня 2022. 80 с.

2. Лоскутов Т. О. Правове регулювання фіксування кримінального провадження в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 1. С. 340–345. URL: <http://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/05/64.pdf>.

3. Фоміна Т. Рогальська В. Особливий режим слідства. Запобіжні заходи в умовах воєнного стану: що змінилось. URL: <https://zib.com.ua/ua/151472.html>.